

KRÓNIKA

FEKETE LAJOS HALÁLÁNAK 50. ÉVFORDULÓJÁRA

Egy-egy kisebb tudományterületnek szinte törvényszerűen kell legyen egy alapító, meghatározó mesterének, különben az adott szakma létre sem jön, esetleg sokáig csupán vegetál, avagy csak nagy nehézségek árán jut megfelelő színvonalra.

A magyarországi oszmanisztika hatalmas szerencséje, hogy közel 100 évvel ezelőtt – bizonyos korábbi kezdemények után – Fekete Lajos személyében olyan kiváló elméjű, remek rendszerező készséggel megáldott, fáradhatatlan kutató indította útjára, akinek munkássága nemzetközi mércével is kiemelkedő, s művein ez idáig nem fogott az idő. Hírét-nevét mutatja, hogy a török állam őt hívta meg tanácsadóként az irdatlan mennyiségű archív anyag korszerű elveken nyugvó rendszerezésének kidolgozására (más kérdés, hogy tevékenységét a személyzet egy része igyekezett akadályozni).

Az ELTE Török Filológiai Tanszékén mindmáig az ő két meghatározó diplomatikai kötete teszi ki a vonatkozó tananyag javát. A *Bevezetés a hódoltság török diplomatikájába* (Budapest, 1926) a kitűnő oklevéltani alapvetés után jól válogat össze 21-et a különböző irattípusokból, van köztük szultáni parancs, nagyvezíri levél, beglerbégi utasítás, bégek egymáshoz intézett üzenete, kártevéseket felsoroló lista, kádi-végzés és az uralkodó által adott kinevezési okmány. Óriási segítség a kezdők számára, hogy Fekete arab betűs átírást és fordítást is nyújt, no meg gondos magyarázatokat. (A kissé nagyméretű könyvet sokáig cipelniük kellett a hallgatóknak az órákra; immár digitálisan is hozzáférhető, így elég az éppen soron lévő oldalakat kinyomtatni.¹) Közel 30 évvel később, 1955-ben jelent meg az előzőnél is nagyobb lélegzetű, korszakalkotó *Die Siyāqat-Schrift in der türkischen Finanzverwaltung* című kétkötetes opus. Ez az oszmán pénzügyigazgatás rejtelseibe vezet be, hihetetlenül magas színvonalon. Ebben 54, a 15. század közepétől 1791-ig terjedő időmetszetből származó, többnyire magyar vonatkozású, hosszabb-rövidebb dokumentum precíz transliterálása és német fordítása szerepel, sok fontos tudnivalóval fűszerezve a lábjegyzetekben. Egyszer elvittem belőle egy példányt Amerikába (DG). Egy antikvárius annyira „beleszeretett”, hogy – bár sejtette, hogy nem lesz iránta túl nagy az érdeklődés – jólélekkel adott érte tisztes árat.

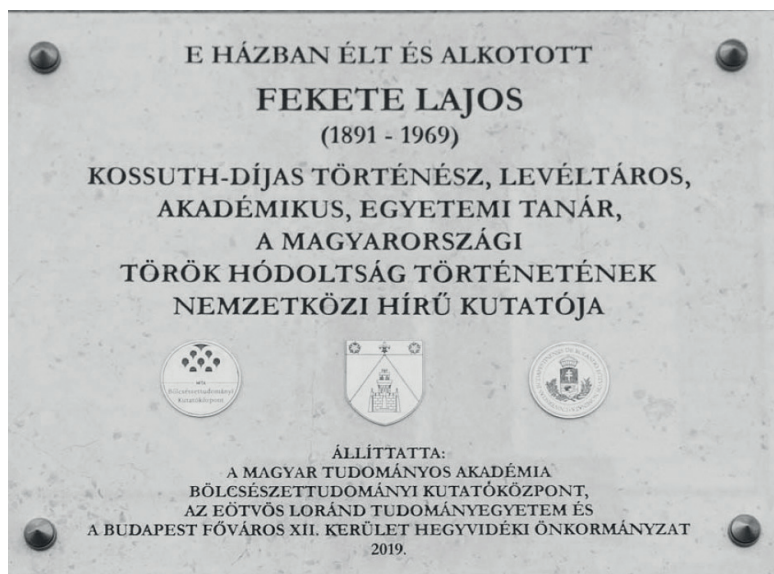
Turkológus-oszmanisták tehát nem felejtik, nem is felejtetik Fekete Lajost. Örömteli, hogy a szűkebben vett tudós közösségen kívül mások is szívükön

---

<http://dx.doi.org/10.24391/KELETKUT.2019.1.135>

¹ https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_VSK_Bevezetes_a_hodoltság_torok_diplomatikajaba_I_fuzet/?pg=0&layout=s

viselik emlékének ápolását. Elhunytának 20. évfordulóján szülőfalujában, Tardoson (az egykori Tardosbányán) a Körösi Csoma Társasággal és Tata Barátainak Körével karöltve, a család egykori házában kisebb múzeumot rendeztek be, s az épület falára emléktáblát helyeztek, amelyet többek között Czeglédy Károly professzor avatott fel.²

Most pedig, közeledve a kerek, 50. évfordulóhoz, Buza Kristóf konzul kezdeményezte, hogy Fekete egyik budapesti lakóhelyének, a XII. Táltos utca 12.-nek a falára emléktábla kerüljön.³ Ennek szövege többek együttműködése révén vált véglegessé, ünnepélyes leleplezésére a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja, az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a XII. kerületi önkormányzat égisze alatt 2019. június 14-én került sor, egy hónappal a május 16-i elhalálozási dátum után. Beszédet mondott Fodor Pál, főigazgató, Hegyi Klára tudományos tanácsadó, Buza Kristóf, Hamar Imre rektorhelyettes és Csabán Béla tardosi polgármester. A tudósi életmű bemutatása, a melegszívű,

² A Fekete Lajos Emlékház elérhetősége: http://www.museum.hu/muzeum/2739/Fekete_Lajos_Emlekhaz; fényképe: <https://www.google.com/maps/uv?hl=hu&pb=!1s0x476a4375e2649797%3A0x95bcc95c4ff4d4b613m1!7e115!4s>; az emléktábla közléről: <https://indafoto.hu/magocilla/image/19750335-6f6f99fc>.

³ Nem tudni pontosan, hogy mettől-meddig lakott itt. Buza Kristóf Róna-Tas Andrásnak küldött üzenetéből tudható, hogy 1928-ban bizonyíthatóan a szülei által 1922-ben vett házban tartózkodott. A II. világháború idején viszont már a Mátray utcában volt az otthona. Azt az épületet bombatámadás érte, s ott halt meg első felesége és két lányuk. Újraházasodva a Szentkirályi utca 49. alá költözött, itt vehettem át (DG) az özvegytől az eredeti Redhouse-szótárat, benne saját, jól felismerhető betűvel írt szignójával és „Konstantinápoly 1924” dátummal.

---

jóságos tanár személyiségének felidézése mellett újdonságként hatottak a pap-testvérről, Mihályról elhangzottak.

Az ELTE Bölcsészettudományi Karának Török Filológiai Tanszéke jövőre ünnepli megalapításának 150. évfordulóját. Terveink szerint ennek során külön ülészakon fogunk megemlékezni szellemi „nagyapánk” és „dédapánk” nagyszabású tevékenységéről.

Dávid Géza–Kovács Nándor Erik

E számunk szerzői

Csorba György	Országgyűlés Hivatala
Dávid Géza	ELTE BTK Török Filológiai Tanszék
Erdélyi István	régész
Fodor Gábor	Isztambuli Magyar Intézet
Fodor Pál	Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Iványi Tamás	ELTE BTK Sémi Filológiai és Arab Tanszék
Kápolnás Olivér	ELTE BTK Kínai Tanszék
Kovács Nándor Erik	ELTE BTK Török Filológiai Tanszék
Kövecsi-Oláh Péter	ELTE Modern Török Világ Kutatóközpont
Kutasi Zsuzsanna	ELTE BTK Sémi Filológiai és Arab Tanszék
Sudár Balázs	Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete; Budapesti Történeti Múzeum
Törzsök Judit	École Pratique des Hautes Études, Paris Sciences & Lettres, Section des Sciences religieuses